

ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA, O.P.S.

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6208R087 Podniková ekonomika a management obchodu

Adaptace studentů ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY, o.p.s. na studijních pobytech v zahraníčí

Lucie BORTOVÁ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Pavlica, Ph.D.

Tento list vyjměte a nahradte zadáním bakalářské práce

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury pod odborným vedením vedoucího práce.

Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná a v práci jsem neporušil(a) autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Mladé Boleslavi dne 18. 4. 2017

Děkuji doc. PhDr. Karlu Pavlicovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a informačních podkladů. Dále bych chtěla poděkovat Zahraničnímu oddělení ŠKODA AUTO Vysoké školy, o.p.s., které zprostředkovalo rozeslání dotazníku vybraným studentům. Zároveň bych chtěla poděkovat studentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření a napomohli tak k prozkoumání procesu adaptace studentů na zahraničních studijních pobytech.

Obsah

Úvod	7
1 Kultura	8
1.1 Kultura – důležitý rozměr sociální reality	8
1.2 Kulturní dimenze	10
2 Adaptace na studium v zahraničí	14
2.1 Pojem adaptace	14
2.2 Expatriace	15
2.3 Výběr expatrianta	16
2.4 Repatriace	17
2.5 Kulturní šok – problémy spojené s pobytem v cizí kultuře	18
3 Řízení zahraničních studijních výjezdů na ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLE o.p.s.	20
3.1 ŠAVŠ a zahraniční spolupráce	20
3.2 Proces vybírání studentů	24
4. Empirický výzkum	26
4.2 Výsledky	27
4.3 Návrh opatření	35
Závěr	38
Seznam literatury	39
Seznam obrázků	41
Seznam příloh	42

Seznam použitých zkratk a symbolů

apod.	a podobně
ČR	Česká republika
DD	Double-Degree program
et al.	a kolektiv
EU	Evropská unie
Globe	Global Leadership and Organizational Behavior Effectiveness
např.	například
o.p.s.	obecně prospěšná společnost
SEAMK	Seinäjoki University of Applied Sciences
ŠAVŠ	ŠKODA AUTO Vysoká škola o.p.s.
tzv.	tak zvaný
UASS	University of Applied Sciences Upper Austria
VŠ	vysoká škola

Úvod

Mobilita vysokoškolských studentů se stala v dnešní době běžnou a je považována za žádoucí. Program Evropské unie (dále jen EU), který podporuje zahraniční mobilitu, se nazývá Erasmus. Česká republika se zapojila do programu v roce 1998 a prostřednictvím tohoto programu vyjelo již tisíce českých studentů na své zahraniční stáže.

Zahraníční výjezdy, ať už pracovní či studijní, jsou mnohdy první zahraniční zkušeností studentů. Tato zkušenost jim dává možnost nejen zlepšit jazyk, ale také nasbírat cenné životní zkušenosti. Kromě pozitivních přínosů, které bezpochyby tyto pobyty mají, mohou být také velmi stresující zkušenosti. Nutnost být samostatný, zvládnout nový studijní systém, být schopný aktivně komunikovat v cizí řeči, to jsou všechno výzvy, které musí student překonat.

ŠKODA AUTO Vysoká škola, o.p.s. (dále jen ŠAVŠ) každoročně vysílá několik desítek studentů na zahraniční pobyty, a to jak na pracovní pobyty, tak na studijní stáže. Tato práce je však zaměřena pouze na studenty, kteří vyjíždí na studijní stáže a na jejich adaptaci v zahraničí. Cílem bakalářské práce je analyzovat proces adaptace studentů ŠAVŠ na zahraničních pobytech a navrhnout opatření vedoucí k usnadnění studia i života na partnerských univerzitách ŠAVŠ.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Každá z těchto částí obsahuje dvě kapitoly. První kapitola je věnována kultuře a kulturním dimenzím. Je zde uvedeno rozlišné vnímání pojmu kultura a také definice kultury. Následuje popis kulturních dimenzí, který se opírá o dva výzkumy, které patří mezi nejznámější. Druhá kapitola se věnuje adaptaci na studium v zahraničí. Jsou zde definovány pojmy jako adaptace, expatriace, výběr expatrianta, repatriace a kulturní šok.

Třetí kapitola patří již do praktické části a je zaměřena na popis zahraničních výjezdů na ŠAVŠ. Závěrečná a klíčová kapitola je věnována výzkumu procesu adaptace studentů, kteří se účastnili Erasmus studijních pobytů. Tento výzkum proběhl pomocí dotazníkového šetření. Závěr této kapitoly je zaměřen na návrh vhodných opatření pro zlepšení adaptace studentů.

1 Kultura

Každý den dochází k setkávání cizích kultur, ať už v rámci zahraničního obchodu, prostřednictvím výměnných programů či jen během cestování. Právě pojmu kultura se věnuje první část této kapitoly. Nejprve je vysvětlen etymologický původ slova a ve stručnosti shrnuty rozdílné přístupy v chápání tohoto pojmu. Po definování kultury následují dva pojmy úzce spjaté s kulturou, a to enkulturace a kulturní konvergence. Druhá část je věnována kulturním dimenzím, k jejichž popisu jsou zvoleny osvědčené Hofstedeho vnímání kulturních dimenzí a projekt Globe. Na závěr jsou tyto dva projekty porovnány.

1.1 Kultura – důležitý rozměr sociální reality

Původ slova kultura můžeme najít již v antickém starověku, kdy se název „*colo*“ či „*colere*“ spojoval se zemědělstvím. Z tohoto pochází i dnešní latinské označení „*agricultura*“ neboli zemědělství. Přelom v chápání tohoto pojmu způsobil až Marcus Tullius Cicero (106-43 př. n. 1.), který ho poprvé použil ve významu charakteristiky lidské vzdělanosti. Zatímco ve středověku došlo k útlumu používání tohoto pojmu, renesance znamenala jeho opětovné vzkříšení. V době renesance vzniklo axiologické pojetí kultury. Tento směr vnímá kulturu především jako soubor pozitivních hodnot. Z tohoto pohledu tvoří kulturu především umění (literatura, duchovní hodnoty apod.). Moderní doba sebou přinesla antropologické pojetí kultury, které se zaměřuje na analýzu sociokulturních systémů. Kultura je v tomto pojetí vnímána jako soubor tradic a zvyklostí, které se přenáší z generace na generaci. Ve své bakalářské práci pohlížím na kulturu právě tímto antropologickým pohledem (Soukup, 2004).

Pokud bychom hledali přesnou definici kultury, mohli bychom najít mnoho různých odpovědí. Štrach ve své knize (Štrach, 2009, str. 94) definuje kulturu takto: „*Kultura je souhrnem znalostí, hodnot, víry, umění, zvyků, jazyka a dalších atributů osvojených člověkem, členem společnosti.*“ Tento pojem označuje chování člověka a jeho reakce na dané situace, jako je například způsob a postoj k práci, ale také konkrétní zvyky a obyčeje. Pokud bychom se rozhlédli kolem sebe, můžeme také spatřit architekturu, typické oblékání a další materiální věci, které jsou součástí kultury (Štrach, 2009).

Hofstede a Hofstede přirovnává kulturu k softwaru, který ovlivňuje naše chování. Každá kultura má svůj specifický mentální software, který je jejími členy přejímán a má vliv na jejich rozhodování a reakce. Není to ale jediný vliv, který ovlivňuje jejich chování. To by pak znamenalo, že by členové kultury reagovali na situace stejným způsobem, což samozřejmě tak není. Mezi další vlivy, které mají dopad na chování a jednání, patří kromě kultury lidská přirozenost a osobnost. Tyto tři pojmy tvoří společně mentální naprogramování (Hofstede, Hofstede, 2007).

Zdroj: Hofstede a Hofstede, 2007, strana 15

Obr. 1: Tři úrovně v lidském mentálním programování

Z obr.1 vyplývá, že kultura je na rozdíl od osobnosti a lidské přirozenosti naučená a sdílíme ji s více členy určité skupiny. Lidskou přirozeností je například cítění lásky k druhému člověku. Na to, jak tento cit vyjádříme, má vliv společně s naší osobností i kultura. V rámci kultury existují nepsaná pravidla pro její vyjádření. Například dárek v podobě květiny či polibek. Způsobem, jakým bude ve skutečnosti vyjádřen, má vliv v konečném důsledku naše osobnost, která je pro každého z nás jedinečná. Kultura může být tedy v určitých situacích jakýmsi návodem, jak reagovat a rozhodovat se (Hofstede, Hofstede, 2007).

Proces osvojování kultury neboli **enkulturace**, probíhá celý život pomocí kontaktu s ostatními členy kultury, ale také v institucích jako je škola či pracovní prostředí.

K osvojování kultury dochází především v dětství za pomoci rodiny. Jedná se o dlouhodobý proces. Každý člen kultury má svoji vlastní individuální kulturu, která závisí na tom, jaké specifické vlivy ho ovlivňovaly a ovlivňují (Lukášová, 2010).

Při setkávání různých kultur dochází k jejich vzájemnému ovlivňování. Prostřednictvím internetu můžeme přejímat typické symboly pro jiné kultury. Příkladem přejímání kultury může být například gesto – palec nahoru. Toto gesto bylo původně symbolem pro dobře odvedenou práci či vyjádření sympatií pouze v západních kulturách. Prostřednictvím celosvětové sociální sítě Facebook, kdy palcem nahoru označujeme věci, které se nám líbí, se toto gesto šíří i v zemích, kde původně nebylo známé nebo neslo jiný význam. Stav, kdy lidé z odlišných kultur jednají více a více stejným způsobem, se nazývá **kulturní konvergence**. I přes tento stav, který je na vzestupu, můžeme najít mnoho odlišností mezi kulturami (McFarlin, Sweeney, 2006).

1.2 Kulturní dimenze

„Kulturní dimenze vyjadřují nejobecnější úroveň kulturních rozdílů mezi zeměmi a upozorňují na ty, které ve své podstatě nejenže vedou k odlišnému pojetí základních parametrů života lidí, ale ovlivňují zejména oblast práce a managementu“ (Nový, Schroll-Machl, 2015, str. 25).

Jeden z nejznámějších vědců zabývajících se kulturními dimenzemi je nizozemský profesor Gert Hofstede. Hofstede provedl v 70. letech rozsáhlý výzkum na zaměstnancích společnosti IBM. Pobočky, ve kterých byl výzkum proveden, se nacházely ve více než padesáti zemích světa. Po rozboru výsledků došel Hofstede k závěru, že všichni lidé řeší stejné problémy, ale přístup k jejich řešení se liší. Podle oblastí, ve kterých se liší, definoval čtyři základní měřitelné dimenze. Pátá dimenze byla později dodatečně přidána Michaelem Harrisem Bonem. Tato pátá dimenze se zabývá krátkodobou a dlouhodobou orientací. V roce 2010 byla přidána poslední dimenze, která používá Minkovo označení – Požitkářství versus zdrženlivost.

Dimenze národní kultury podle Hofstedeho:

- 1) Rozpětí moci (Power distance)** – tato dimenze nám určuje, jak méně mocní lidé akceptují a očekávají nerovnoměrné rozdělení moci ve společnosti. Podle tohoto hlediska můžeme rozdělit země na země s velkým rozpětím moci a na země s malým rozpětím moci. V zemích, kde je velké rozpětí moci, je typická centralizace. Pouze určitá malá skupina lidí má přístup k moci. V zemích s malým rozpětím moci se pozice mocných a méně mocných vyrovnávají. Pro tento systém je typická decentralizace.
- 2) Individualismus/kolektivismus (Individualism versus collectivism)** – určuje stupeň, jak moc jsou jednotlivci začleňováni do kolektivů. V individualistické kultuře jednotlivec sleduje především své zájmy a ty jsou pro něj určující. Naopak v kultuře, která je zaměřená na kolektivismus, se řídí potřebami kolektivu. A to i za cenu, že jsou tyto potřeby jiné než jeho vlastní.
- 3) Maskulinita/feminita (Masculinity versus Femininity)** – určuje rozdělenost sociálních rolí ve společnosti. V maskulinních společnostech jsou role jasně vymezeny a odlišeny. Zatímco od mužů se očekává, že budou především zaměřeni na výkon, ženy by měly být skromné a jemné. Ve femininních společnostech se role překrývají.
- 4) Vyhýbání se nejistotě (Uncertainty avoidance)** – určuje, jak členové kultury reagují na nové a nejisté situace. Podle přístupu kultur k novým a neznámým událostem rozdělujeme společnosti na dva typy. První typ preferuje jasné struktury. Tyto struktury pak předcházejí stresu z nových skutečností. Naopak druhému typu pocit nejistoty nevádí a nijak ho neomezuje.
- 5) Krátkodobá/dlouhodobá orientace (Long-term versus short term orientation)** – tato dimenze určuje stupeň orientace na budoucnost. Krátkodobá orientace se zaměřuje na přítomnost a minulost. Dlouhodobá orientace je orientovaná na budoucnost (Hofstede, Hofstede, 2007) (Lukášová, 2010).
- 6) Požitkářství versus zdrženlivost (Indulgence versus Restraint)** – rozděluje země podle jejich přístupu k uspokojování lidských tužeb a k užívání si života. Pokud je společnost více zaměřená na požitkářství, její členové dávají volný průchod svým touhám a užívají si života. Ve společnosti, která je spíše

zdrženlivá, existují striktní sociální normy a lidé nedávají volný průchod svým touhám (Christiansen, et al. 2014).

Podle webových stránek geert-hofstede.com (2016) je tato dimenze definována takto: *„Tato dimenze je definována jako míra, s jakou se lidé snaží ovládat své touhy a nutkání a je založena na způsobu, jakým byli vychováni“ (překlad vlastní)*¹.

Každá kultura obsahuje mix všech těchto dimenzí, který jí utváří její vlastní originalitu. Hofstede měřil dimenze v jednotlivých státech a podle výsledků pak porovnával jednotlivé kultury. Výsledky jsou dostupné na webových stránkách geert-hofstede.com, kde je možné vyhledat výsledky pro konkrétní zemi a porovnat je s jinou zemí.

Jiným velmi známým projektem zabývajícím se kulturními dimenzemi je projekt Globe, který byl provedený v 90. letech. Výzkum Globe neboli Global Leadership and Organizational Behavior Effectiveness byl proveden v 61 zemích na vzorku 17300 manažerů. Vedoucím tohoto výzkumu byl Robert House, který stál v čele koordinačního týmu (Lukášová, 2010).

Výzkum použil k interpretování svých výsledků devět kulturních dimenzí, z nichž některé jsou téměř totožné s Hofstedeho dimenzemi. Výzkum nezakládá jen na Hofstedeho výsledcích, ale také na práci Trompenaarse, Kluckhohna a Strodbecka. Jedním z rozdílů Hofstedeho dimenzí a projektu Globe je rozdělení individuální orientace na dvě části. Konkrétně na sociální kolektivismus (societal collectivism) a kolektivismus ve skupině (in group collectivism). Od Kluckhohna a Strodbecka byla převzatá osmá kulturní dimenze, a to humánní orientace (humane orientation). Tato dimenze se zabývá tím, jak společnost oceňuje či odměňuje to, že její členové jednájí spravedlivě a projevují péči a laskavost o své okolí. Na výsledcích tohoto výzkumu byly země rozděleny do deseti skupin s podobnými dimenzemi (Ahlstrom, Bruton, 2009).

¹ Původní text: *„This dimension is defined as the extend to which people try to control their desires and impulses, based on the way they were raised“ (geert.hofstede.com, 2016).*

Rozdělení zemí do skupin:

- Latinská část Evropy – Španělsko, Portugalsko, Itálie, francouzská část Švýcarska, Francie, Izrael
- Východní Evropa – Albánie, Gruzie, Řecko, Maďarsko, Kazachstán, Polsko, Rusko a Slovensko
- Germánská část Evropy – Rakousko, Německo, Nizozemí a Švýcarsko
- Anglická část – Austrálie, Kanada, UK, Irsko, Nový Zéland, Jižní Afrika (bělošská část) a USA
- Jižní Asie – Indie, Indonésie, Irán, Malajsie, Filipíny a Thajsko
- Arabské země – Egypt, Maroko, Turecko, Kuvajt a Katar (Ahlstrom, Bruton, 2009, str.58)

Kromě počtu dimenzí, ve kterých se projekt Globe a Hofstedeho kulturní dimenze liší, jsou značné rozdíly i ve struktuře zkoumaného vzorku lidí. Zatímco projekt Globe se zaměřuje na širokou geografickou oblast a byl proveden v různých společnostech z různých oborů, Hofstede provedl výzkum pouze v IBM, a to především v Asii. Další odlišností je, že Hofstede nejprve provedl výzkum a pak teprve určil kulturní dimenze. Zatímco v projektu Globe byly nejprve určeny dimenze a pak byl proveden výzkum (McFarlin, Sweeney, 2012).

2 Adaptace na studium v zahraničí

Pokud chce být absolvent vysoké školy (dále jen VŠ) úspěšný v hledání dobré pracovní pozice, měl by nabídnout něco víc než jen pouhý titul před jménem. Zvýhodněním při hledání pracovní pozice může být praxe v oboru, ale také zahraniční studijní pobyt.

V této kapitole je nejprve vysvětlen pojem adaptace a základní dva přístupy k adaptaci. Také je zde popsán rozdíl mezi adaptací a socializací, jelikož dochází k časté záměně těchto pojmů. Následuje vysvětlení pojmu expatriant a expatriace. Aby se zaměstnanec či student mohl účastnit zahraničního výjezdu, měl by nejprve splnit určitá kritéria. Tyto kritéria jsou uvedena v další části této kapitoly. V části věnované repatriaci je popsán její průběh nejen u pracovních, ale také u studijních pobytů. V neposlední řadě je tato kapitola také zaměřena na kulturní šok a jeho průběh.

2.1 Pojem adaptace

Slovník sociologických pojmů označuje adaptaci jako: „*Přizpůsobení se jedince, instituci, systému nebo kultury vnějším podnětům*“ (Jandourek, 2012, str.11). Podle Paulíka je adaptace zcela nezbytnou podmínkou k přežití. „*Adaptace živého systému je zajišťovaná jeho schopností neustále se vyrovnávat s nároky v určitém rozmezí a udržovat vnitřní rovnováhu (homeostázu)*“ (Paulík, 2010, str. 11).

Adaptaci rozlišujeme podle průběhu na **asimilaci** a **akomodaci**. Asimilace se označuje také jako aktivní adaptace, jelikož člověk aktivně zasahuje do nového prostředí s cílem přizpůsobit si ho podle svého. Pokud si člověk prosazuje své názory v jednání s ostatními lidmi slušnou a nenásilnou formou, jedná se o asertivní přístup. Agresivní přístup se vyznačuje bezohledným přístupem, který svými projevy poškozuje ostatní lidi. Akomodací neboli pasivní adaptací dochází k přizpůsobení člověka novému okolí bez jeho zasahování do něj. Pokud mu něco nevyhovuje, změní svůj názor a přizpůsobí se (Paulík, 2010).

Nový a Surynek (2006) upozorňují na rozdíl mezi adaptací a socializací, jelikož tyto dva pojmy bývají často zaměňovány. Mezi hlavní rozdíly patří časový průběh. Zatímco socializace probíhá během celého našeho života a je tedy procesem dlouhodobým, adaptace se týká konkrétní situace a je krátkodobou událostí.

2.2 Expatriace

Definice tohoto pojmu je k nalezení ve Slovníku cizích slov (Zahradníček, 2013, str. 211), kde je uvedeno, že expatriace znamená: „*vypovězení z vlasti, vystěhování z vlasti, zbavení státního občanství*“. V této práci je tento pojem používán v souvislosti s dočasným vystěhováním z vlasti z pracovních či studijních důvodů.

Cejthamr a Dědina definují pojem expatriant takto: „*Expatrianta lze definovat jako osobu, která nabyla dostatečné zkušenosti v domácím prostředí a tyto své poznatky pak předává v nové společnosti a v jiné kultuře*“ (Cejthamr, Dědina, 2010, str. 278).

Štrach dodává, že expatriant je po dobu svého pobytu občanem vysílající země, nikoliv hostitelské. Podle délky pobytu můžeme rozdělit pobyty na:

- Dlouhodobé – trvajících od jednoho roku do tří let. Dlouhodobý pobyt je pro firmu finančně náročnější, jelikož expatriant často může vyjet i s rodinou. Expatriantovi je zajištěno ubytování pro celou rodinu a pokud vyjíždí i s potomky, tak firma zajišťuje i školy.
- Krátkodobé – v rozsahu tří měsíců až jednoho roku. Výjezd je pro firmu levnější variantou. Expatriant cestuje většinou sám, bez své rodiny a tím se snižují náklady na ubytování (Štrach, 2009).

Dále mohou být expatrianti rozdělení podle důvodu jejich vyslání do zahraničí. Zkušený letitý zaměstnanec s bohatými manažerskými a odbornými dovednostmi je představitelem **tradičního expatrianta**. Tento typ expatrianta bývá obvykle vyslán na dlouhodobé výjezdy od jednoho roku až do pěti let. Opakem k tomuto typu je **mladý expatriant**, který za cílem získání zkušeností vyjíždí obvykle na pobyty od šesti měsíců až do pěti let. Pokud je zaměstnanec v zahraničí méně než jeden rok, nazýváme ho **dočasným expatriantem** (Štrach, 2009).

Studenti vyjíždějící na studijní zahraniční pobyty v rámci programu Erasmus, absolvuji krátkodobé pobyty v maximální délce jednoho akademického roku. Expatriantem je student VŠ, který na rozdíl od zaměstnance, kterému zahraniční pobyt může být navrhnout vedením, o něj usiluje ze své vůle. Cílem tohoto pobytu je získat nové zkušenosti, zlepšit cizí jazyk a splnit všechny zapsané předměty na zahraniční univerzitě.

2.3 Výběr expatrianta

Jak pracovník vyjíždějící do zahraničí, tak i student chystající se ke studiu na zahraniční univerzitě, prochází nejprve výběrem. Během výběru by mělo být posouzeno, zda je vhodným kandidátem. „*Expatriant by měl být extrovert, člověk otevřený novým zážitkům a zkušenostem. Měl by disponovat personálními, lidskými a smyslovými dovednostmi*“ (Štrach, 2009, str. 86).

Podle Briscoa (2011) by k hodnocení vhodnosti kandidáta měly sloužit tyto faktory:

- Dostupnost – např. může vyjet na zahraniční pobyt nebo by byl v mateřské společnosti nepostradatelným?
- Pracovní schopnosti – bude svými pracovními znalostmi v přijímající organizaci přínosný?
- Osobní charakter – jedná se o proaktivního zaměstnance, který má rád změny prostředí?
- Kariérní status – jedná se o nového zaměstnance či letitého zkušeného manažera?
- Jeho touha po přidělování úkolů – je v práci aktivní? Ocení možnost zahraničního výjezdu?
- Rodinná situace – např. jedná se o ženu/muže samoživitele, který pečuje o potomka?
- Pohlaví
- Jazykové schopnosti – je úroveň cizího jazyka na komunikativní úrovni?
- Předchozí zkušenosti – má za sebou již zahraniční pracovní pobyt?

I přestože se otázka pohlaví může zdát diskriminující, v některých kulturách stále platí odlišné vnímání mezi ženskou a mužskou rolí a je důležité toto respektovat. Také je samozřejmě nutné brát ohledy na to, zda se například nejedná o ženu, která je matkou malého dítěte. Pak je pravděpodobné, že nebude mít zájem odjíždět na zahraniční pobyt.

Některé z těchto kritérií mohou být také aplikovány na studenty usilující o studijní zahraniční výjezd. Jelikož student sám usiluje o zahraniční výjezd, jeho dostupnost by v tomto případě měla být samozřejmostí. Místo pracovních schopností mohou být dosazeny studijní výsledky, které by měly být výborné a dokazovat, že se jedná o pilného studenta, který studium v zahraničí zvládne.

Dalo by se také přihlídnout k osobnímu charakteru. Mělo by se jednat o studenta, který je otevřený, svědomitý a samostatný. Místo touhy po přidělování úkolů by mohla být použita jeho zapojenost do školních akcí a jeho vlastní motivace. Rodinná situace a pohlaví by v tomto případě působily diskriminačně a nesmí být k nim přihlíženo. Jazykové schopnosti jsou bezpochyby jedním z klíčových kritérií a je velmi důležité, aby student byl schopný komunikovat v cizím jazyce. Předchozí zkušenosti nejsou klíčovým faktorem, jelikož právě zahraniční studijní výjezdy mohou být první zahraniční zkušeností.

Kritéria pro výběr expatrianta se také můžou mezi společnostmi z různých částí světa značně lišit. Pro americké společnosti jsou velice důležité předešlé zkušenosti, dovednosti a samotná ochota kandidáta se účastnit výjezdu. Naopak v Číně se klade důraz na dobré mezilidské vztahy s kandidátem. V Evropě je věnována výběru kandidáta velká pozornost a obvykle bývá posuzován z několika hledisek. V porovnání s Čínou a Amerikou se v Evropě bere více v potaz kandidátova flexibilita a mezikulturní dovednosti (McFarlin, Sweeney, 2012).

2.4 Repatriace

Pojem repatriace označuje návrat expatrianta domů do původní organizace, v případě studentů školy. Repatriace je částí expatriace a může být provázena problémy se zpětným začleněním expatrianta do společnosti.

Pokud se expatriant vrací do mateřské společnosti po delší době, může být jedním z problémů nová pozice v organizaci, která nemusí odpovídat představám a nově nabytým znalostem expatrianta. V důsledku toho se může expatriant cítit nedocenen. Může se také stát, že jeho kolegové budou mít pocit, že šlo v podstatě o dovolenou a závidí mu (Štrach, 2009).

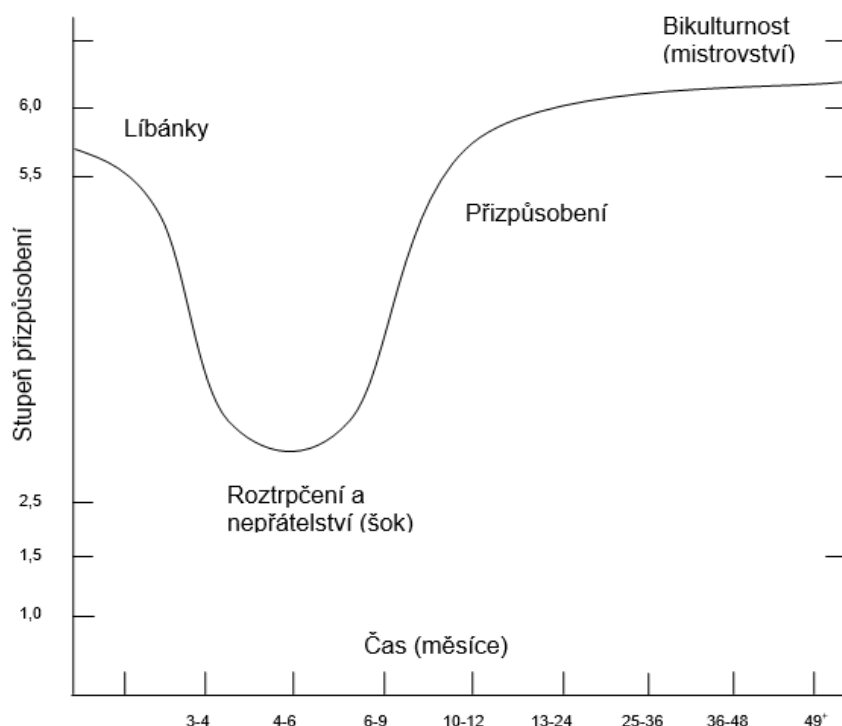
Studijní pobyty na zahraničních univerzitách nabízí většinou pestrý program pro výměnné studenty, ať už jde o různé výlety, studentské párty či jiné akce. Student si tak snadno zvykne na pestrý život se spoustou zábavy a návrat zpět pro něj může být zklamáním. Dalším z problémů může být, že student zamešká předměty ve škole, které si pak musí zapsat později a studium se pro něj stává komplikovanějším a náročnějším. Z toho může mít pocit frustrace a zklamání.

2.5 Kulturní šok – problémy spojené s pobytem v cizí kultuře

Přesun do cizí kultury může být leckdy velmi stresující záležitostí, a to nejen po jazykové stránce. Můžeme sice perfektně ovládat jazyk, ale mohou nás zaskočit jiná gesta, obyčeje či jiný styl oblékání. Co je v naší kultuře přijímáno jako normální a běžné, může být jinde bráno jako pohoršující.

Štrach (2009, str. 100) uvádí, že: „Kulturní šok je stav dezorientace a strachu plynoucího z absence vědomostí o tom, jak se chovat v neznámém kulturním prostředí.“ Šroněk popisuje kulturní šok jako psychologickou dezorientaci či zmatek. Tento stav je typický u lidí, kteří se dostanou do zcela rozdílného prostředí, než na které jsou zvyklí. S kulturním šokem se můžeme setkat jak v rámci dlouhodobého pobytu, tak i během týdenní dovolené v zahraničí. Mezi pocity, které během kulturního šoku zažíváme patří pocit nejistoty, stesk po rodinně, ztráta sebedůvěry a pocity odmítnutí (Šroněk, 2001).

Na obr. 2 jsou znázorněny čtyři základní fáze kulturního šoku a jejich přibližná délka.

Zdroj: Štrach, Mezinárodní management, 2009, s. 101

Obr. 2: U – křivka kulturního šoku

Kulturní šok Štrach (2009) rozděluje podle Blacka a Mendenhalla (1991) do několika základních fází:

- 1. Líbácky** – poměrně krátká fáze, kdy jsme plni očekávání a nadšení.
- 2. Roztrpčení a nepřátelství** – první řešení problémů normálního života v nové kultuře, poprvé se setkáváme s kulturními rozdíly.
- 3. Rostoucí přizpůsobení** – zvyšuje se orientace v novém prostředí a zvycích, probíhá přizpůsobení se nové kultuře.
- 4. Bikulturnost** – finální fáze, splynutí s novou kulturou.

Hofstede a Hofstede uvádí, že pocity roztrpčení a nepřátelství, které probíhají ve druhé fázi kulturního šoku, mohou vést až k sebevraždě. Rozhodně nelze tyto problémy spojené s kulturním šokem brát na lehkou váhu, mohou způsobit vážné zdravotní problémy a vést až k depresím. Zajímavostí je, že pokud cestuje manželský pár za prací do zahraničí, pravděpodobněji bude kulturní šok hůře snášet partner, který necestuje za prací a pouze partnera doprovází. V práci je totiž expatriant v kontaktu s ostatními lidmi a tento kontakt mu může pomoci nepropadnout depresím. Pokud je partner vytržený ze svého života a nemá v zahraničí práci, může tuto změnu snášet hůře (Hofstede, Hofstede, 2007).

Štrach (2009) zmiňuje také zpětný návratový šok (reverse cultural shock), se kterým se lze setkat při dlouhodobém pobytu v zahraničí. Projevuje se tím, že expatriant přestane sledovat domácí dění jako je politika, ekonomika a také může mít problémy s jazykem. Při návratu může expatriant zažívat stejné pocity kulturního šoku, jako při příjezdu do nového kulturního prostředí.

3 Řízení zahraničních studijních výjezdů na ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLE, o.p.s.

Stalo se již standardem, že VŠ v České republice (dále jen v ČR) nabízí studentům možnost zahraničních studijních výjezdů, a ne jinak tomu je na ŠAVŠ. První část je zaměřena na zahraniční programy, do kterých je škola zapojena a na jejich popis. Dále je vysvětlen proces výběru studenta na zahraniční studijní pobyt a kritéria, která jsou při jeho výběru rozhodující.

3.1 ŠAVŠ a zahraniční spolupráce

ŠAVŠ klade velký důraz na internacionalizaci, během které se snaží o budování spolupráce nejen s vysokoškolskými institucemi v EU, ale také mimo ni. Rozvíjí a navazuje vztahy také se zahraničními společnostmi. Zahraniční spolupráci s partnerskými univerzitami můžeme rozdělit na tři základní typy – **program Erasmus+, Double-Degree program a projekty mimo Erasmus.**

Program Erasmus+

Erasmus+ je vzdělávací program, mezi jehož hlavní cíle patří rozvoj sociálního potenciálu mladých lidí, posílení sociální integrace, zvyšování porozumění mezi kulturami, podpora spolupráce mezi zeměmi a zvýšení šancí absolventů na pracovních trzích.

Předchůdce programu Erasmus+ se původně nazýval pouze Erasmus a fungoval od roku 1998 do roku 2014. Od roku 2014 až do roku 2020 probíhá program Erasmus+. Hlavním rozdílem oproti jeho předchůdci je rozšíření o řadu programů. Oproti původnímu programu se také změnilы podmínky, například počet výjezdů za studium. Zatímco dříve student mohl vycestovat pouze jednou, a to maximálně na 12 měsíců, dnes může vyjet vícekrát až na 12 měsíců.

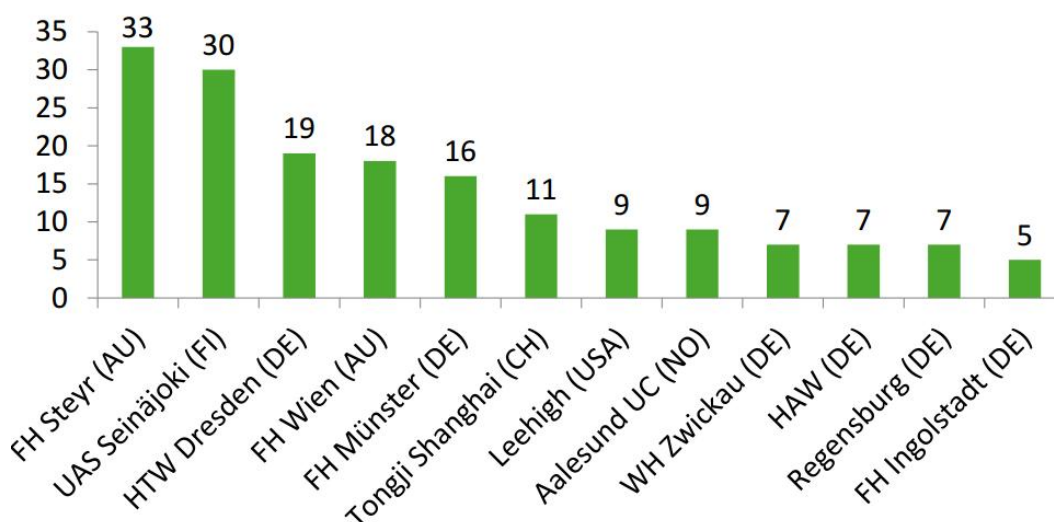
Tento program není zaměřený pouze na vysokoškolské studenty, i když především v souvislosti s nimi je nejvíce známý. Mezi další skupiny patří dobrovolníci, profesori, učitelé, školitelé, učni, žáci a další skupiny. Celý název programu zaměřeného na vysokoškolské vzdělávání je Erasmus+: Erasmus. Mezi další programy patří:

- Erasmus+: Comenius

- Erasmus+: Sport
- Erasmus+: Leonardo da Vinci
- Erasmus+: Erasmus Mundus
- Erasmus+: Grundtvig
- Erasmus+: Mládež
- Erasmus+: Jean Monnet

V programu Erasmus+: Erasmus (dále používáno označení Erasmus) se vysokoškolští studenti mohou účastnit buď pracovních nebo studijních stáží. Podmínkou pro zapojení do tohoto programu je být studentem bakalářského či magisterského studia na vysoké nebo vyšší odborné škole. Student musí být po celou dobu výjezdu zapsán na domácí škole a maximální délka pobytu jsou dva semestry. Co se týče studijních programů, student musí být minimálně ve druhém ročníku studia (Erasmus+ Příručka k programu, 2016).

ŠAVŠ je do programu Erasmus zapojena od roku 2005 a v roce 2007 získala Erasmus Extense University Charter. Toto povolení umožňuje zapojení do všech typů aktivit programu Erasmus. V programu Erasmus má ŠAVŠ v současnosti 38 partnerských univerzit, na které studenti mohou vyjet. Obr. 3 znázorňuje školy, na které studenti ŠAVŠ vyjeli v období 06/07–16/17.

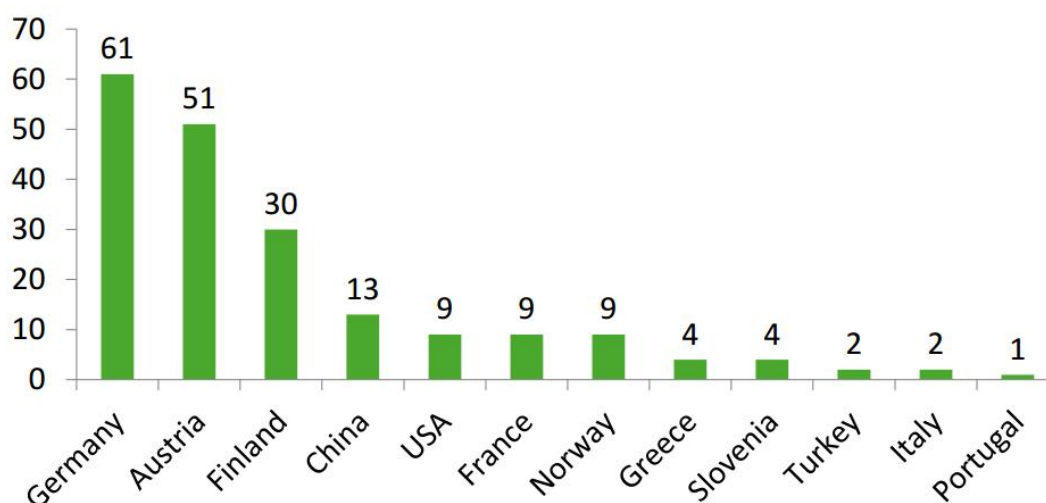

Zdroj: Prezentace Erasmus+ Info Day, 2016

Obr. 3: Zahraniční školy podle počtu přijatých studentů

Z obr. 3 vyplývá, že mezi nejoblíbenější školy patří FH Steyr v Rakousku a UAS Seinäjoki., které s přehledem vedou v počtu přijatých studentů. To může být dáno i tím, že na těchto školách funguje Double-Degree program (dále jen DD), který dělá studium na těchto školách atraktivnější.

Pokud bychom přihlédli k četnosti výjezdů podle zemí, do kterých studenti za období 06/07–16/17 vyjeli, na první místo by se dostalo Německo. To je dáno tím, že zde má ŠAVŠ nejvíce partnerských univerzit. Z obr. 4 vyplývá, že také projekty mimo Erasmus si svou oblibu mezi studenty našly, jak ukazuje dobré umístění Číny a USA.

Zdroj: Prezentace Erasmus+ Info Day, 2016

Obr. 4: Země podle počtu přijatých studentů

Jednou z výhod Erasmus programu je možnost pobírat grant. Tento grant pomáhá studentům lépe zvládat vyšší finanční náklady na život v zahraničí. Výše grantu se liší podle země, do které student vyjíždí. Platí, že čím vyšší náklady na život v dané zemi, tím vyšší částku student obdrží.

Double–Degree program

Mimo programu Erasmus škola nabízí v rámci programu DD na University of Applied Sciences Upper Austria (dále jen UASS) a Seinäjoki University of Applied Science (dále jen SeAMK). Výhodou tohoto programu je, že student má šanci získat také zahraniční diplom z dané univerzity, pokud splní podmínky programu.

Konkrétně pro SeAMK platí, že pokud student bakalářského studia zde úspěšně odstuduje dva semestry, získává po zakončení studia na ŠAVŠ diplom také z této univerzity. DD programu na UASS se mohou účastnit jak studenti bakalářského, tak magisterského studia. Zde platí podmínka, že musí úspěšně dostudovat jeden semestr na této univerzitě (Šulc et al., 2015).

Na obou těchto školách je student zároveň v programu Erasmus+, to znamená, že musí splňovat podmínky pro tento program a také pobírá stejný grant, jako v případě Erasmu výjezdu.

Rozvoj DD programů ŠAVŠ dokonce zahrnuje do svých strategických cílů: „Rozšíření a zkvalitnění sítě partnerských institucí pro budování double degree programů a zároveň pro přípravu doktorského stupně studia“ (Šulc, et al., 2015, str. 10). Ve Výroční zprávě pro rok 2015 se hovoří o zahájení přípravy DD s Univerzitou v Záhřebu, Chorvatsko. Je tedy možné, že se v budoucnu nabídka DD programů ještě rozroste (Šulc et al., 2015).

Projekty mimo Erasmus+

Mezi projekty mimo Erasmus se řadí spolupráce s Tongi University a Dailan University v Číně. V Rusku mohou studenti studovat na Státní univerzitě v Krásnodatu a Univerzitě v Nižním Novgorodu. V září 2015 ŠAVŠ podepsala spolupráci s Parul Univerity v Indii. Kromě této univerzity škola spolupracuje ještě s další indickou univerzitou, a to s RK University. V případě těchto výjezdů student nemá nárok na grant poskytnutý od programu Erasmus, ale může získat určitou finanční podporu od školy.

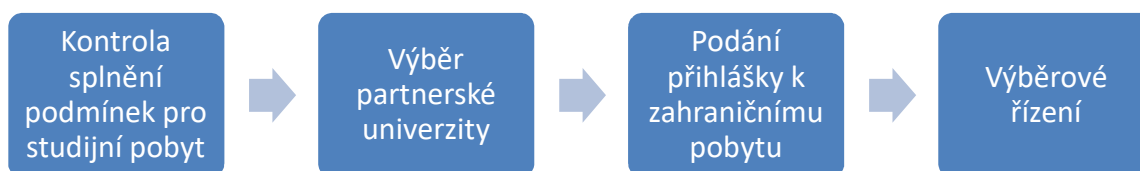
ŠAVŠ také spolupracuje se zahraničními školami na kratších projektech, jako je šestitýdenní program Global Village for Future Leaders in Business and Industry na Lehigh University v Pennsylvánii v USA. Během léta studenti mohou vyjet na tzv. Summerschool, jde o několikátýdenní pobyty, ve kterých neprobíhá přímo výuka, ale mohou probíhat různé teambuildingové aktivity. Nevýhodou těchto pobytů je, že student nepobírá grant a v některých případech musí také hradit poplatky spojené s tímto pobytem.

3.2 Proces vybírání studentů

Pokud student ŠAVŠ chce vyjet na studijní Erasmus program a potřebuje získat více informací, je nejlepší začít návštěvou přednášky – Erasmus+ Info Day, kterou pořádá zahraniční oddělení obvykle v prvních měsících zimního semestru. Na této přednášce se dozví všechny podrobnosti o programu Erasmus.

Prvním krokem by měla být **kontrola splnění podmínek pro studijní pobyt**. Mezi ně například patří realizace pobytu minimálně v druhém ročníku. Dále povinnost být po celou dobu výjezdu zapsán do bakalářského nebo magisterského programu na ŠAVŠ.

Dalším krokem je **výběr partnerské univerzity**, na kterou by chtěl student vyjet. Zahraniční oddělení obvykle s předstihem informuje o termínu, do kdy je nutné **podat vyplněnou přihlášku** společně s životopisem a motivačním dopisem. Včasné poslání je důležité z důvodu, aby škola mohla zažádat o výši grantu podle množství studentů, kteří se chystají na zahraniční výjezd.

Zdroj: Upraveno dle ŠAVŠ, 2017

Obr. 5: Schéma jednotlivých kroků před výjezdem

Výběrové řízení probíhá za účasti speciální komise. Komise se skládá ze zahraničního oddělení, prorektora pro studijní záležitosti, prorektora pro zahraniční záležitosti, studentské unie a katedry jazyků. Mezi rozhodující faktory patří splnění kvalifikačních podmínek a student by měl mít bezproblémovou platební morálku. Samozřejmostí by měla být znalost cizího jazyka B1+. Výhodou je zapojení do programu pro zahraniční studenty na ŠAVŠ a zapojení do volnočasových aktivit.

V neposlední řadě samotná motivace studenta je také velmi důležitá (ŠAVŠ, 2017).

Pro program DD platí stejné podmínky jako pro Erasmus program, ale účast v tomto programu je množstevně limitována a šanci mají opravdu pouze ti nejlepší studenti.

Pokud se student chce zúčastnit některého z programů mimo Erasmus, proces výběru je velmi podobný. Jediným rozdílem je, že zahraniční oddělení vypíše na akademický informační systém nabídku na konkrétní zahraniční pobyt. Na tuto nabídku pak student může reagovat. Proces schválení žádostí je stejný, jako v případě Erasmu.

4. Empirický výzkum

Aby mohlo dojít k naplnění hlavního cíle bakalářské práce – analýze zkušeností studentů ŠAVŠ s adaptací na zahraničních vysokých školách a následnému navrhnutí opatření zaměřených na zkvalitnění přípravy na výjezdy, musí být proveden empirický výzkum, jehož cílem je analyzovat proces adaptace studentů.

Postupně bude představena metodika sběru výzkumných dat. Mezi tu se řadí popis metody sběru dat, výzkumného vzorku a časový harmonogram celého výzkumu. Další část se věnuje již samotnému vyhodnocení výsledků, kdy jsou postupně prezentovány odpovědi na všechny otázky. Závěr kapitoly se zaměřuje na návrh opatření, která mohou přispět k lepší adaptaci studentů.

4.1 Metodika výzkumu

Dotazník

Dotazník obsahuje 11 otázek, z nichž některé jsou uzavřené, polouzavřené a jedna zcela otevřená. V dotazníku jsou na počátku uvedeny dvě identifikační otázky týkající se pohlaví a formy studia studenta. Po těchto otázkách následují meritorní otázky, které jsou zaměřené na hlavní téma dotazníku, a to zjištění míry adaptace. Nejprve jsou zaměřené na situaci před výjezdem, jejichž cílem je zjistit, zda student má za sebou zahraniční dlouhodobý pobyt a jestli se věnoval přípravě před odjezdem. Dále jsou uvedeny otázky zaměřené na stav během výjezdu, jako je např. otevřená otázka zjišťující konkrétní problémy s adaptací. Na závěr následují otázky zaměřené na situaci po návratu domů. Mezi tyto otázky patří např. otázka na zpětný kulturní šok, zhodnocení pobytu a přínos pobytu pro další studium na ŠAVŠ. Celý dotazník k nahlédnutí se nachází v příloze č. 1.

Výzkumný vzorek

Empirický výzkum byl uskutečněn na vzorku vybraných studentů, kteří se v minulosti účastnili zahraničního studijního Erasmus výjezdu. Pro co největší aktualitu výsledků byli vybráni studenti, kteří se účastnili v posledních 3 letech. Celkově bylo dotázáno 38 studentů, kteří se účastnili výjezdu v průběhu bakalářského nebo magisterského programu.

Forma sběru dat

Sběr probíhal pomocí online dotazníku vytvořeného na internetových stránkách survio.com. Odkaz na tento dotazník byl odeslán pomocí emailu. Z důvodu ochrany osobních údajů byl dotazník odeslán prostřednictvím zahraničního oddělení, které také odeslalo připomínající email.

Časový harmonogram

20. 1. – 28. 1. 2017: Určeny cíle výzkumu a vytvořen předběžný návrh dotazníku.

28. 1. – 5. 2. 2017: Odeslání dotazníku 8 respondentům, kteří měli určit srozumitelnost a jasnost dotazníku.

6. 2. 2017: Vytvoření finální verze dotazníku.

7. 2. 2017: Odeslání dotazníku respondentům prostřednictvím zahraničního oddělení.

21. 2. 2017: Odeslání připomínajícího emailu, který zvýšil návratnost dotazníku.

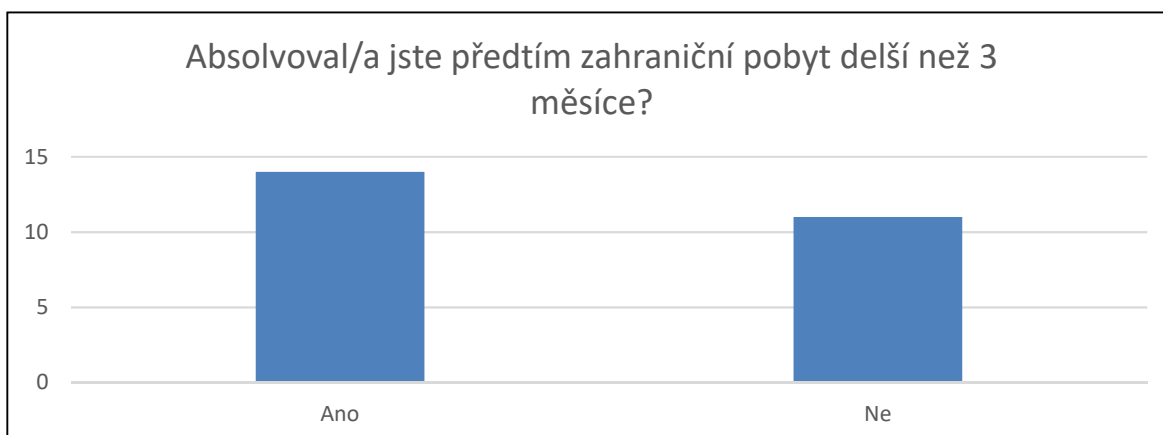
28. 2 – 11. 2. 2017: Zpracování výsledků dotazníku.

4.2 Výsledky

Celkem na dotazník odpovědělo 25 respondentů, což je téměř 66 % z celkového počtu 38 oslovených studentů. Podle Chráska (2016) je průměrná návratnost mezi 30 % až 60 %, z toho vyplývá, že návratnost tohoto dotazníku byla nadprůměrná. Poměrně velká návratnost může být způsobena tím, že dotazník byl odeslán prostřednictvím zahraničního oddělení. Myslím si, že už tento fakt mohl přimět mnoho lidí email otevřít. Další vliv mělo odeslání emailu, který připomínal dotazník a po jeho odeslání se opět zvýšil počet navracených dotazníků.

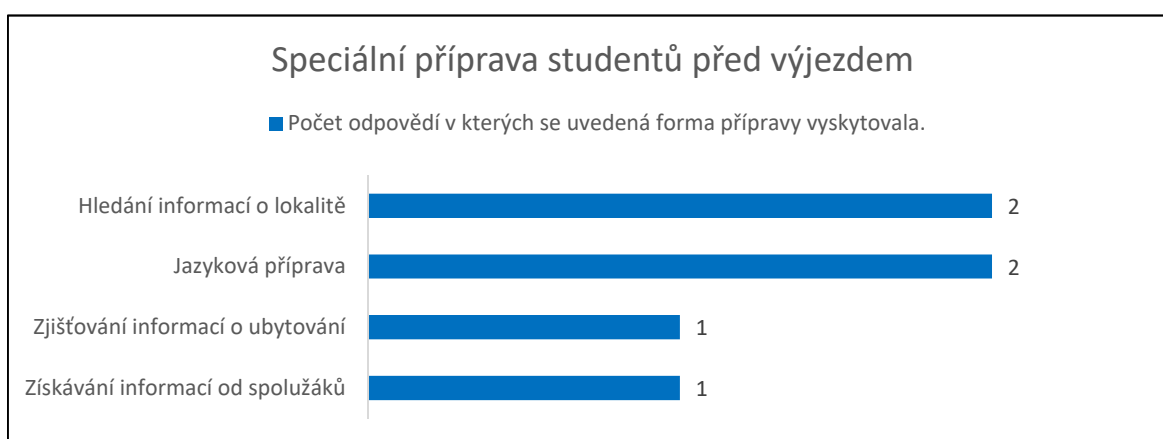
Na dotazník odpovědělo 15 mužů a 10 žen. Většina respondentů se účastnila výjezdu v době bakalářského studia. Konkrétně studentů bakalářského programu bylo 19 a magisterského 6.

Jak je zřejmé z obr. 6 více než polovina studentů měla za sebou zahraniční pobyt delší než 3 měsíce a Erasmus pro ně nebyl prvním dlouhodobějším pobytem v zahraničí.

Obr. 6: Účast na zahraničních pobytech delších než 3 měsíce před studijním výjezdem

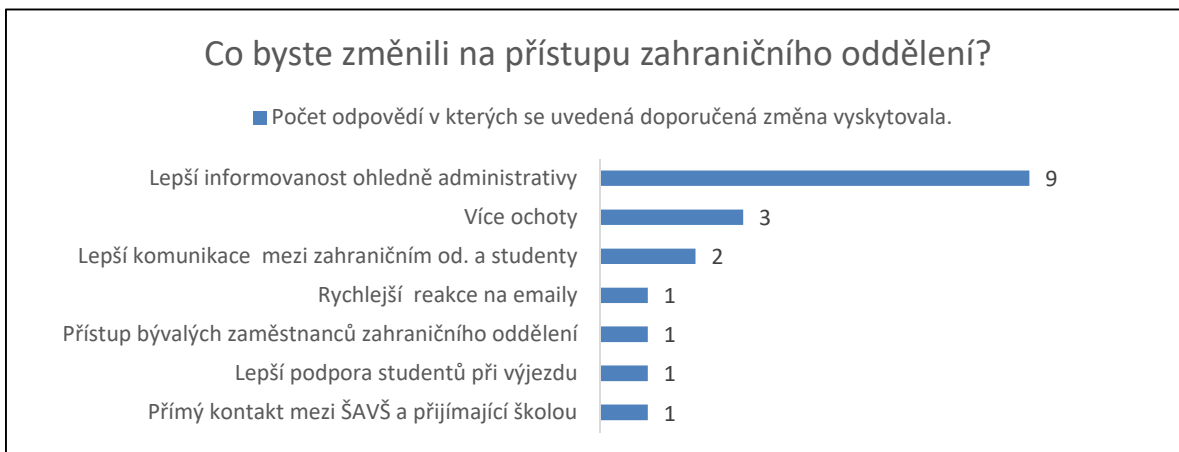
Z dotazníku vyplývá, že 84 % (21) studentů se nevěnovalo žádné speciální přípravě před zahraničním pobytem. Obr. 7 znázorňuje odpovědi studentů, kteří se věnovali speciální přípravě. Tito studenti se věnovali např. jazykové přípravě, hledali si informace nejen o lokalitě, ale i o ubytování. Mezi další uvedenou přípravu patří i zjišťování informací od spolužáků, kteří se již studijního výjezdu účastnili a mohli tak předat užitečné informace.

Obr. 7: Speciální příprava před výjezdem

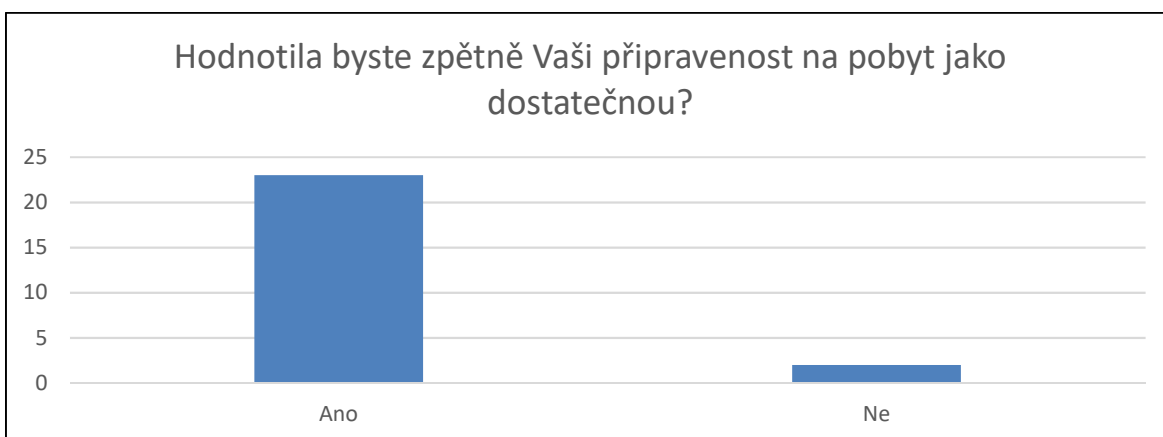
Více než polovina studentů považuje pomoc ze strany zahraničního oddělení před výjezdem a během výjezdu za nedostatečnou. Z celkového počtu pouze 44 % (11) studentů je spokojeno s pomocí zahraničního oddělení. Studenti, kteří nebyli

spokojeni, by nejčastěji uvítali lepší informovanost ohledně administrativy spojené s výjezdem. Druhou nejčastější odpovědí byla nedostatečná ochota ze strany zahraničního oddělení.

Obr. 8: Návrhy pro zahraniční oddělení

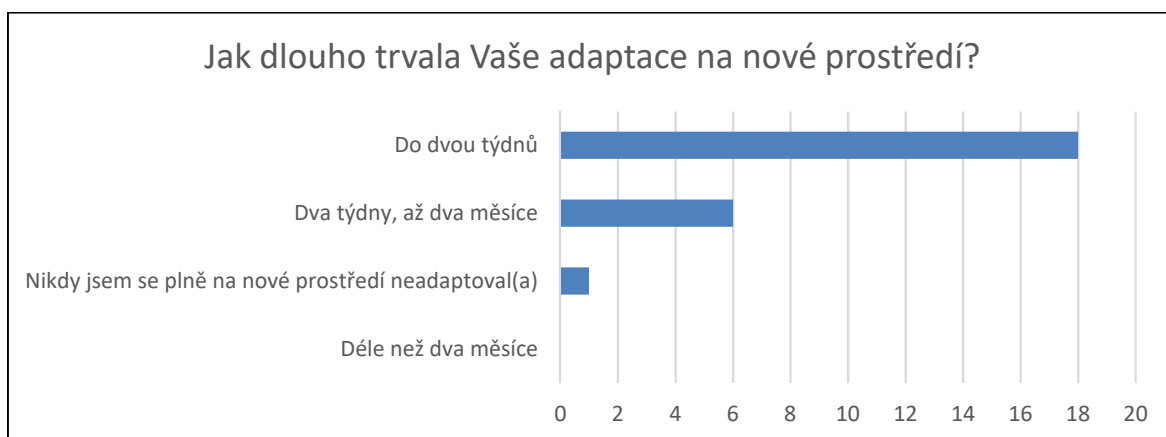
Zatímco práci zahraničního oddělení hodnotí studenti poměrně kriticky, vlastní přípravu před výjezdem považuje většina studentů za dostatečnou. Z výsledků dotazníku vyplývá, že 92 % (23) studentů hodnotí zpětně svoji připravenost na výjezd jako dostatečnou.

Obr. 9: Zpětné zhodnocení připravenosti na výjezd

Dva respondenti, kteří uvedli odpověď „Ne“ shodně uvedli, že by se zpětně snažili získat více informací o dané kultuře.

Obr. 10 znázorňuje rychlost adaptace studentů na nové prostředí.

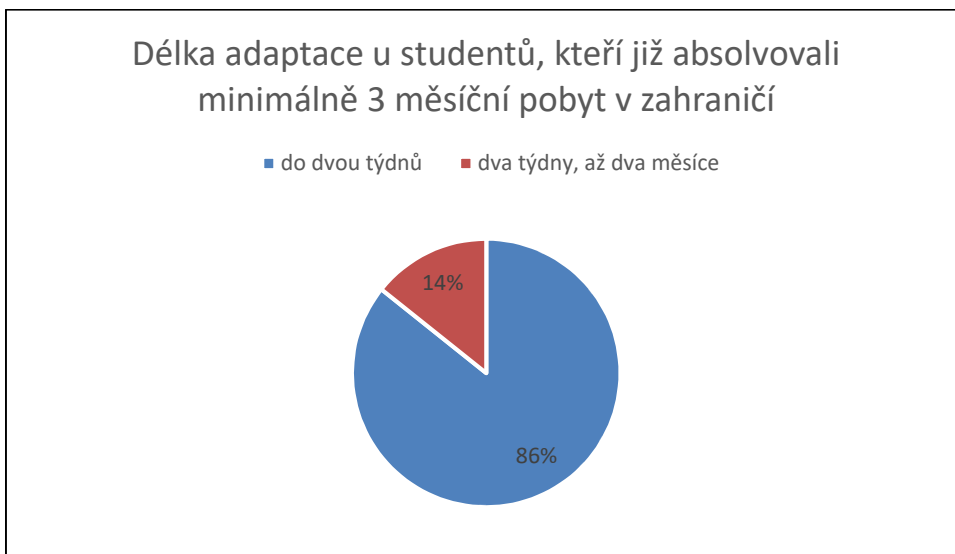

Obr. 10: Délka adaptace na nové prostředí

Pokud porovnáme výsledky s U – křivkou kulturního šoku (obr. 2, str. 18), vidíme, že studenti ŠAVŠ se adaptovali velice rychle. Zatímco podle U – křivky přizpůsobení začíná zhruba až po roce, nejvíce respondentů se adaptovalo již za dva týdny.

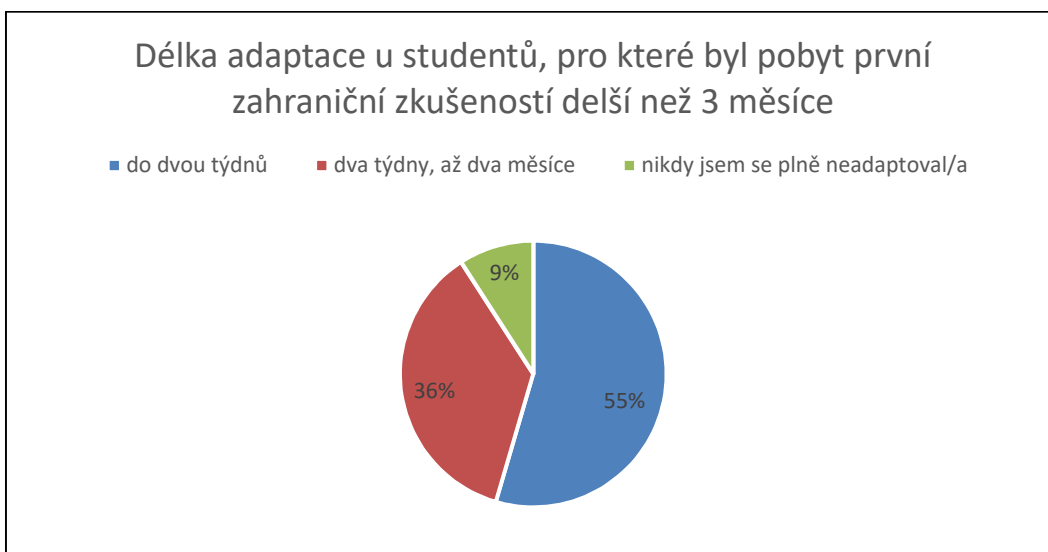
Důvodů, proč tomu tak je, může být více. Jednak přijímající instituce se snaží studentům adaptaci usnadňovat pomocí různých uvítacích akcí. Leckdy jim pomáhá i s hledáním ubytování a řešením různých administrativních problémů. Další důvod může být ten, že příjíždějících studentů jsou většinou desítky a všichni řeší stejné problémy. Může tedy fungovat pocit určité sounáležitosti, zatímco pokud zaměstnanec přijede do firmy, kde jsou už vytvořené vztahy mezi zaměstnanci, může být pro něj adaptace těžší.

Obr. 11 ukazuje rychlost adaptace u studentů, kteří již absolvovali zahraniční pobyt.

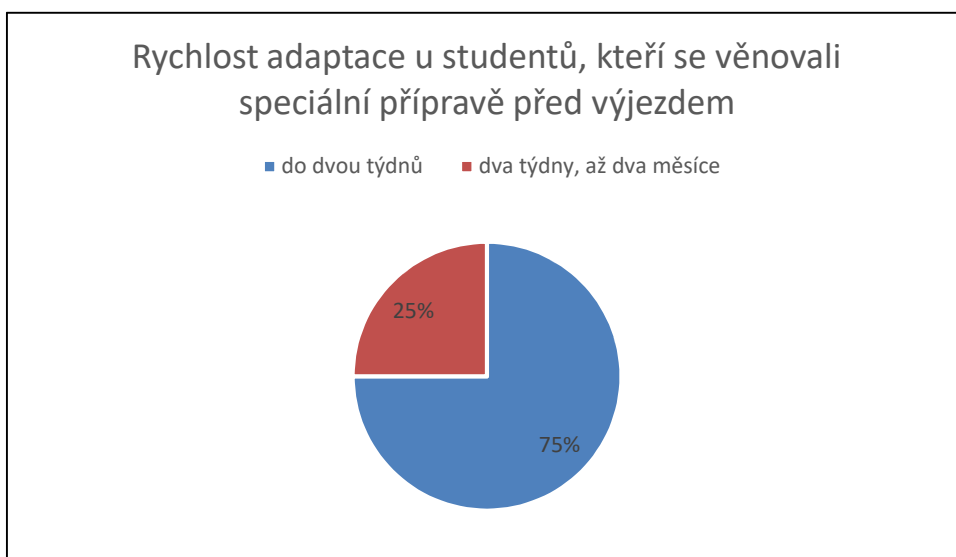
Obr. 11: Délka adaptace u studentů, kteří již absolvovali minimálně 3 měsíční pobyt v zahraničí

Z porovnání obr. 11 a obr. 12, který ukazuje rychlost adaptace u studentů, pro které byl Erasmus první zahraniční zkušeností, vyplývá, že studenti s předchozí zkušeností se adaptovali rychleji. Zatímco v prvním případě se 86 % (12) adaptovalo do dvou týdnů, v druhém případě jde pouze o 55 % (6). Je však nutno dodat, že i v případě studentů bez předchozích zkušeností proběhla adaptace rychleji, než ukazuje U – křivka kulturního šoku (obr. 2, str. 18).

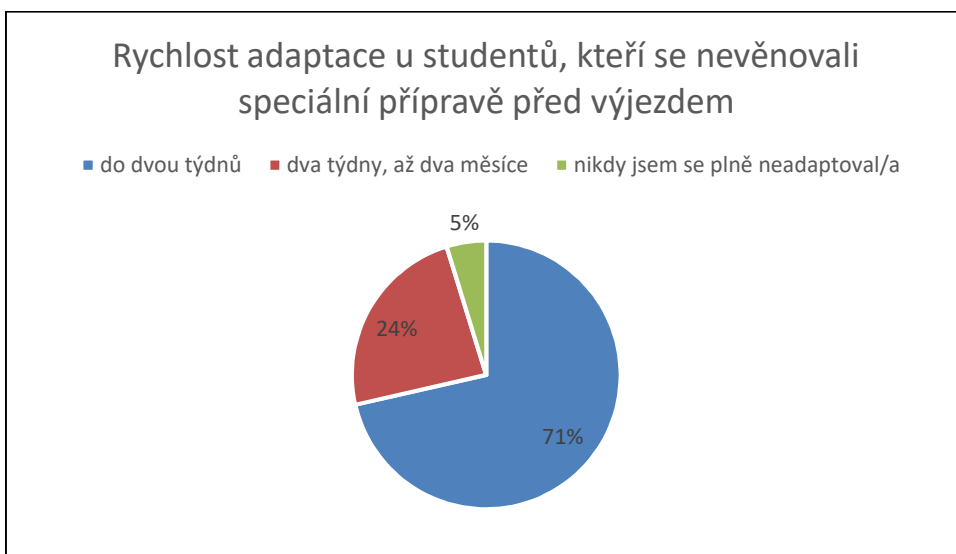
Obr. 12: Délka adaptace u studentů, pro které byl pobyt první zahraniční zkušeností delší než 3 měsíce

Rychlost adaptace u studentů, kteří se věnovali speciální přípravě před výjezdem, znázorňuje obr. 13.

Obr. 13: Rychlost adaptace u studentů, kteří se věnovali speciální přípravě

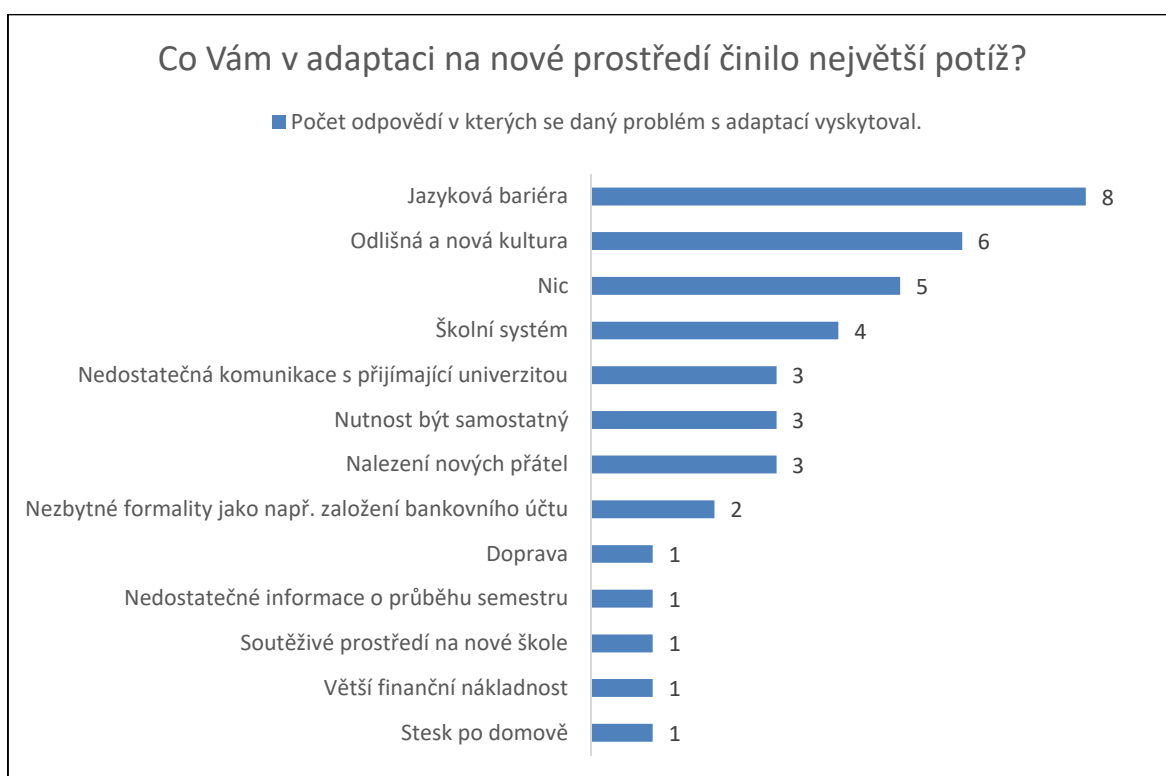
Ze studentů, kteří se věnovali speciální přípravě se 75 % (3) adaptovalo do dvou týdnů. Mezi respondenty, kteří se nevěnovali žádné přípravě, byl jeden respondent, který se neadaptoval nikdy. Pokud porovnáme výsledky studentů se speciální přípravou a bez přípravy, vidíme, že speciální příprava nehrála významnou roli v rychlosti adaptace respondentů.

Obr. 14: Rychlost adaptace u studentů, kteří se nevěnovali speciální přípravě před výjezdem

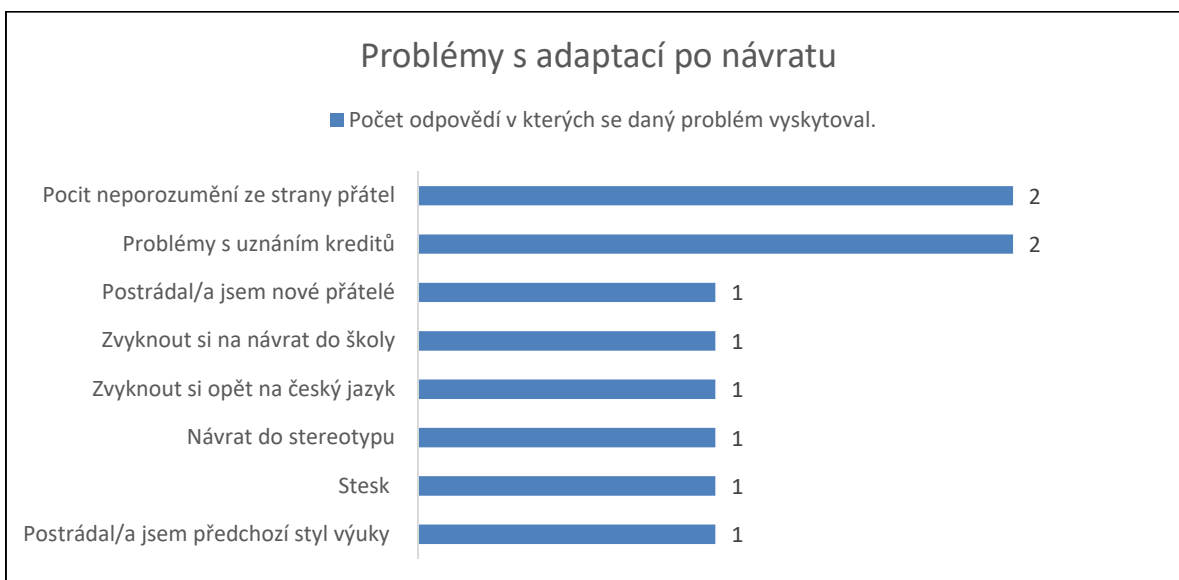
Otázka zaměřená na konkrétní problémy s adaptací byla, jako jediná v celém dotazníku, zcela otevřená. Škála odpovědí byla poměrně pestrá. Respondenti nejčastěji uváděli problémy spjaté s jazykovou bariérou a odlišnou kulturou. Jako třetí nejčastější odpověď byly uváděny problémy s adaptací na nový školní systém.

Pokud bychom výsledky porovnali s otázkou zaměřenou na přípravu studentů před výjezdem (obr. 7, str. 28), tak vidíme, že ačkoliv se minimum respondentů věnovalo speciální přípravě, tak pouze 5 respondentů se nesetkalo s žádnými problémy.

Obr. 15: Problémy spjaté s adaptací během výjezdu

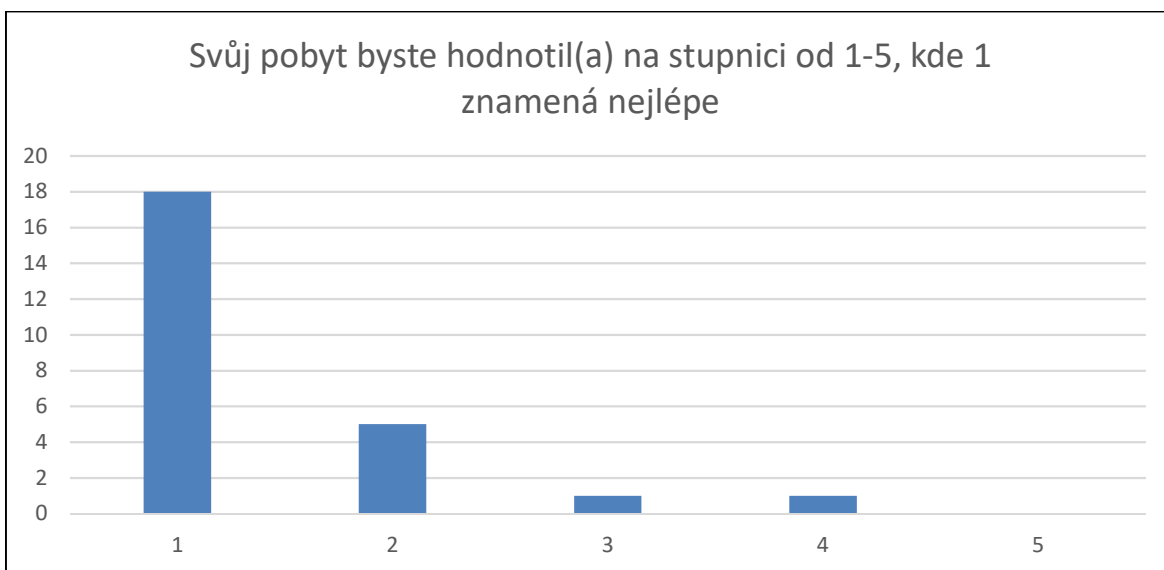
Zatímco problémy s adaptací během výjezdu uvedlo 80 % (20), problémy spojené s adaptací po svém návratu prožilo 32 % (8) respondentů.

Obr. 16: Problémy s adaptací po návratu z pobytu

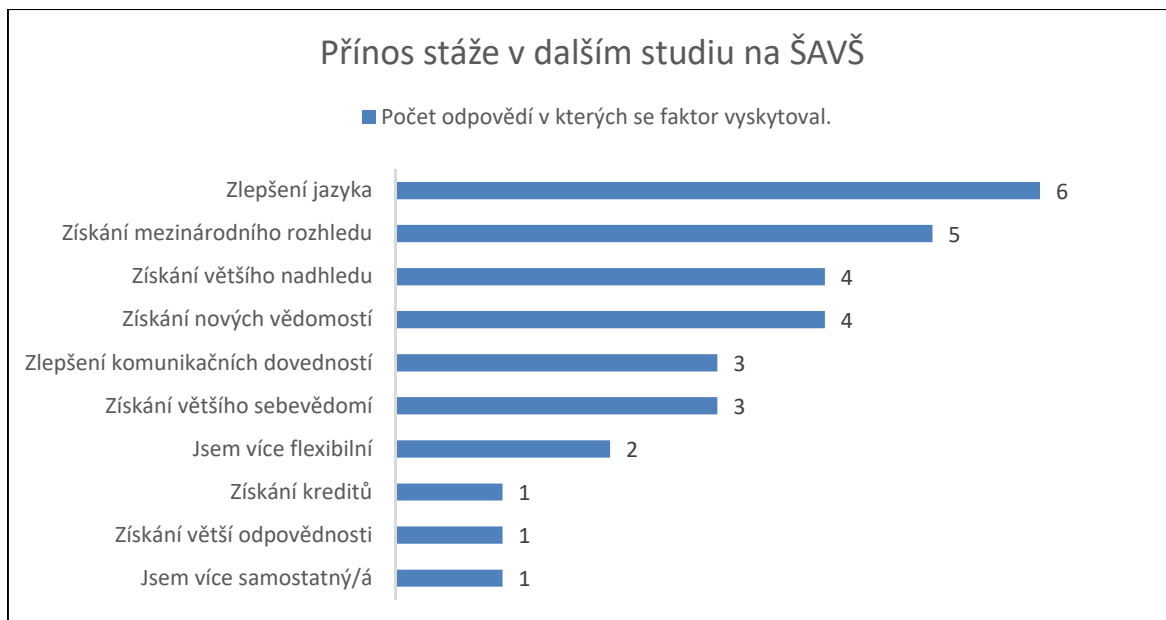
Mezi nejčastější problémy, se kterými se studenti setkali, patří problémy spjaté s uznáním kreditů na ŠAVŠ, ale také neporozumění ze strany svých starých přátel.

I přestože většina studentů prožila problémy s adaptací, zpětně svůj pobyt hodnotí známkou 1 (nejlépe) 18 studentů, což je bezpochyby velmi dobrý výsledek.

Obr. 17: Hodnocení pobytu dle stupnice

Odovědi na poslední otázku, která byla zaměřena na to, zdali stáž studentům pomohla v dalším studiu na ŠAVŠ, jsou téměř vyrovnané. Z 25 respondentů má 13 studentů pocit, že jim stáž pomohla. Nejčastější uváděnou odpovědí bylo zlepšení cizího jazyka, což lze v zásadě považovat za pozitivní výsledek.

Obr. 18: Přínos stáže v dalším studiu na ŠAVŠ

4.3 Návrh opatření

Před vlastním návrhem opatření je vhodné výsledky nejprve zrekapitulovat:

- 84 % (21) studentů se nevěnovalo žádné speciální přípravě před výjezdem,
- 56 % (14) studentů není spokojeno s podporou zahraničního oddělení před a během výjezdů,
- 92 % (23) studentů považuje svoji přípravu za dostatečnou,
- 72 % (18) studentů se adaptovalo na nové prostředí do dvou týdnů, pouze 4 % (1) se neadaptovaly vůbec,
- studenti, kteří již absolvovali minimálně 3 měsíční zahraniční pobyt, se adaptovali rychleji,
- dle získaných odpovědí speciální příprava nemá významný vliv na rychlost adaptace studentů,
- 80 % (20) studentů se potýkalo alespoň s jedním problémem spjatým s adaptací,

- 68 % (17) studentů se nepotýkalo s žádnými adaptačními problémy po návratu domů,
- 72 % (18) studentů hodnotí svůj pobyt známkou 1, nejhorší známka byla 4 a to pouze pro 4 % (1),
- 52 % (13) studentů má pocit, že jim stáž pomohla v dalším studiu na ŠAVŠ.

Uvedená zjištění mě vedla k návrhu následujících opatření:

- Zlepšit informovanost studentů o náležitostech spjatými s výjezdem.
- Nabídnout rozšiřující jazykové kurzy pro vyjíždějící studenty.
- Podpořit styk mezi absolventy programu a studenty, kteří plánují vyjet na stáž.

Zlepšit informovanost studentů o náležitostech spjatými s výjezdem

Respondenti hodnotili práci zahraničního oddělení poměrně negativně. Více než polovina studentů nebyla spokojena s prací zahraničního oddělení. Z rozboru bližších odpovědí vyplývá, že nejčastěji studenti nejsou spokojeni s dostupností administrativních informací o výjezdu.

Jako řešení by mohla posloužit přednáška pro studenty, kterým byl výjezd úspěšně schválen. Zahraniční oddělení každoročně pořádá Erasmus+ Info Day, kde informuje studenty o programu a o podmínkách, které student musí splnit, pokud chce vyjet do zahraničí. Podle mého názoru chybí na ŠAVŠ podobná přednáška, která by byla zaměřena na administrativní záležitosti po schválení výjezdu.

Během této prezentace by mohly být dopodrobna rozebrány jednotlivé administrativní kroky výjezdu. Mezi informace, které by měly být zmíněny, patří např. informace o tom, které dokumenty musí být podepsány před výjezdem, během a po skončení výjezdu, co potřebuje být splněno pro získání grantu, v jaké době se grant posílá a kolik kreditů student musí splnit na přijímající škole.

Ačkoliv tvorba a představení této prezentace studentům by zabralo čas zahraničnímu oddělení, lze se domnívat, že v důsledku by se předešlo mnoha opakujícím se dotazům, které studenti chystající se na výjezd mají.

Nabídnout rozšiřující jazykové kurzy pro vyjíždějící studenty

Z výsledků dotazníků vyplývá, že ačkoliv 32 % (8) studentů mělo problémy s jazykovou bariérou, pouze 8 % (2) se věnovalo speciální jazykové přípravě před výjezdem. Přestože studenti, kteří vyjíždí na zahraniční pobyt, musí mít poměrně dobrou znalost jazyka, málokdo má příležitost aktivně používat cizí jazyk.

Z dotazníku nelze s jistotou určit, zda by o tyto kurzy zájem byl. Proto by bylo vhodné nejprve zrealizovat anketu mezi studenty, kteří se chystají na výjezd. Přestože zpětně hodnotilo svoji připravenost jako dostatečnou 92 % (23), tak problémům s jazykovou bariérou se nevyhnulo 32 % (8) studentů. Právě v tomto spatřuji největší rozpor.

Přestože studenti vyjíždí do různých států, většina studentů absolvuje výuku na zahraničních školách v angličtině nebo němčině. Proto by bylo vhodné pořádat kurzy zaměřené právě na tyto jazyky. Studenti, kteří vyjíždějí na zahraniční pobyty, mají sice možnost využívat bezplatný „Online Linguistic Support“, což je online jazykový kurz, kde si sice procvičí gramatiku, ale nemožní jim to procvičit konverzaci v cizím jazyce, která je při pobytu v zahraničí klíčová.

Podpořit styk mezi absolventy programu a studenty, kteří plánují vyjet na stáž

Jako druhý nejčastější problém, s nímž se studenti během výjezdu setkali, byla uvedena odlišná kultura. Jako jedno z možných řešení, které by mohlo uvedený problém zmírnit, lze navrhnout pořádání tematických akcí mezi studenty, kteří již pobyt absolvovali a mezi těmi, kteří se na výjezd teprve chystají.

Absolventi pobytů by tak měli šanci předat studentům informace, které se leckdy nikde vyčíst nedají. Nutno dodat, že ŠAVŠ se v tomto směru snaží situaci zlepšit a v březnu 2017 na škole proběhl Finský večer. Večer byl věnovaný studiu ve Finsku a pořádal ho bývalý výměnný student. Další akcí byla Skype konference se studenty, kteří právě absolvovali pobyt na Tongi Univerzitě v Číně.

Závěr

ŠAVŠ je škola, která klade důraz na internacionalizaci a každoročně má několik desítek studentů možnost účastnit se studijních a pracovních stáží. Během těchto pobytů mají studenti možnost, získat cenné životní zkušenosti, které jim mohou pomoci i při hledání budoucího zaměstnání.

Cílem práce bylo analyzovat proces adaptace studentů ŠAVŠ na zahraničních vysokých školách a navrhnout opatření zaměřená na zkvalitnění přípravy na výjezdy.

V teoretické části byl nejprve vysvětlen původ slova kultura a následně uvedena definice kultury. Další dílčí částí teoretické části byla kapitola zaměřená na adaptaci studentů v zahraničí.

V praktické části bylo popsáno řízení zahraničních výjezdů na ŠAVŠ. Tyto výjezdy zde byly rozděleny na tři základní typy – Erasmus, Double-Degree program a výjezdy mimo program Erasmus. Stěžejní částí této práce byla poslední kapitola, která se věnovala empirickému výzkumu. Tento výzkum byl zaměřený na adaptaci studentů ŠAVŠ na zahraničních studijních pobytech.

Empirický výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření mezi absolventy Erasmus studijního pobytu. Na základě výsledků dotazníku lze říci, že ačkoliv se studenti adaptují na nové prostředí poměrně rychle, většina z nich se setkala alespoň s jedním problémem spojeným s adaptací. Mezi dva nejčastěji uváděné problémy patří jazyková bariéra a adaptace na nové kulturní prostředí. Z dotazníku vyplývá, že mnozí respondenti mají vůči práci zahraničního oddělení výhrady. Zejména jeho komunikace směrem ke studentům byla hodnocena poměrně negativně.

V závěru praktické části byla navržena opatření, která by mohla zlepšit adaptaci studentů. Jedním z nich je návrh na zlepšení informovanosti studentů o náležitostech spjatými s výjezdem ze strany zahraničního oddělení ŠAVŠ. Mezi další navržená řešení patří nabídnutí rozšiřujících jazykových kurzů a podpora styku mezi absolventy programu a zájemci.

Účinnost uvedených návrhů by měla být v horizontu dvou až tří let ověřena dalším výzkumem.

Seznam literatury

AHLSTROM, D.; BRUTON, G. D. *International management: Strategy and culture in the emerging world*. 1. vyd. USA: Cengage Learning, 2009, 528 s. ISBN 978-0324406313.

BRISCOE, D., SCHULER, R., TARIQUE, I. *International Human Resource Management: Policies and Practices for Multinational Enterprises*. 4. vyd. USA: Routledge, 2011, 527 s. ISBN 978-0415884761.

CEJTHAMR, V., Dědina, J. *Management a organizační chování*. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Praha: Grada Publishing, 2010, 352 s. ISBN 978-80-247-3348-7.

Europa: ERASMUS+ Příručka k programu, [online]. 2016. [4. 2. 2017]. Dostupné z URL:<http://ec.europa.eu/programmes/erasmusplus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_cs.pdf>.

Geert Hofstede: Cultural Dimension: National Culture, [online]. 2016. [1. 2. 2017]. Dostupné z URL: <<https://geert-hofstede.com/national-culture.html>>.

HOFSTEDE, G., HOFSTEDE, G. J. *Kultury a organizace: Software lidské mysli. Spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007, 335 s. ISBN 80-86131-70-X.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualizované vyd., Praha: Grada Publishing, 2016, 256 s., ISBN 978-80-271-9225-0.

CHRISTIANSEN, B., YILDIZ, S., YILDIZ, E. *Handbook of Research on Effective Marketing in Contemporary Globalism*. 1. vyd. USA: IGI Global, 2014, 463 s. ISBN 9781466662209.

JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, 264 s. 978-80-247-3679-2.

LUKÁŠOVÁ, R. *Organizační kultura a její změna*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 240 s. ISBN 978-80-247-2951-0.

MCFARLIN, D. B., SWEENEY, P. D. *International Management. Strategic Opportunities and Cultural Challenges*. 3. vyd. USA: Houghton Mifflin Company, 2006, 335 s. ISBN 0-618-51983-1.

MCFARLIN, D. B., SWEENEY, P. D. *International Organizational Behavior: Transcending Borders and Cultures*. 1. vyd. USA: Routledge, 2012, 450 s. ISBN 978-0415892568.

NOVÝ, I., SCHROLL-MACHL, S. *Interkulturní komunikace: Češi a Němci*. 2. vyd. Praha: Management Press, 2015, 168 s. ISBN 978-80-7261-298-7.

NOVÝ, I., SURYNEK, A. a kolektiv. *Sociologie pro ekonomy a manažery*, 2. rozšířené a přepracované vydání, Praha: Grada Publishing, 2006, 287 s. ISBN 80-247-1705-0.

PAULÍK, K. *Psychologie lidské odolnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 240 s. ISBN 978-0-247-2959-6.

SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004, 229 s. ISBN 80-7178-929-1.

Suchánek: *Erasmus+ Info Day*, [online]. 2016. [10. 2. 2017]. Dostupné z URL: <https://is.savs.cz/auth/dok_server/dokumenty_cteni.pl?id=5790;dok=11852;vyhledavani=1;text=;od=;do=;kdo_vlozil=0;priloha=0;id_slozky=5790>.

ŠAVŠ: *Erasmus: Vyjíždějící studenti*, [online]. 2017 [12. 2. 2017]. Dostupný z URL: <<http://www.savs.cz/zahranicni-spoluprace/erasmus/vyizdejici-studenti/>>.

ŠRONĚK, I. *Kultura v mezinárodním podnikání*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001 ISBN 80-247-0012-3.

ŠTRACH, P. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 168 s. ISBN 978-80-274-2987-9.

Šulc, P. et al.: *Výroční zpráva 2015*, [online]. 2016. [12. 2. 2017]. Dostupné z URL: <https://is.savs.cz/auth/dok_server/dokumenty_cteni.pl?id=1671;dok=28199;vyhledavani=1;text=;od=;do=;kdo_vlozil=0;priloha=0;id_slozky=1671>.

ZAHRADNÍČEK, T. *Slovník cizích slov*, [online]. Praha: TZ-one, 2013, 824 s. [25. 1. 2017] ISBN 978-80-87873-04-5. Dostupné z URL: <https://books.google.cz/books?id=h_IGAgAAQBAJ&pg=PA211&dq=expatriace+211&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjmQMWky87SAhWEEiwKHYGeCIEQ6AEIjAB#v=onepage&q=expatriace%20211&f=false>.

Seznam obrázků

Obr. 1: Tři úrovně v lidském mentálním programování.....	9
Obr. 2: U – křivka kulturního šoku	18
Obr. 3: Zahraniční školy podle počtu přijatých studentů.....	21
Obr. 4: Země podle počtu přijatých studentů.....	22
Obr. 5: Schéma jednotlivých kroků před výjezdem.....	24
Obr. 6: Účast na zahraničních pobytech delších než 3 měsíce před studijním výjezdem	28
Obr. 7: Speciální příprava před výjezdem	28
Obr. 8: Návrhy pro zahraniční oddělení.....	29
Obr. 9: Zpětné zhodnocení připravenosti na výjezd	29
Obr. 10: Délka adaptace na nové prostředí.....	30
Obr. 11: Délka adaptace u studentů, kteří již absolvovali minimálně 3 měsíční pobyt v zahraničí	31
Obr. 12: Délka adaptace u studentů, pro které byl pobyt první zahraniční zkušeností delší než 3 měsíce	31
Obr. 13: Rychlost adaptace u studentů, kteří se věnovali speciální přípravě	32
Obr. 14: Rychlost adaptace u studentů, kteří se nevěnovali speciální přípravě před výjezdem	32
Obr. 15: Problémy spjaté s adaptací během výjezdu	33
Obr. 16: Problémy s adaptací po návratu z pobytu	34
Obr. 17: Hodnocení pobytu dle stupnice	34
Obr. 18: Příklad stáže v dalším studiu na ŠAVŠ	35

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník – Míra a průběh adaptace studentů ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY, o.p.s na zahraničních studijních pobytech.....	43
---	----

Příloha č. 1 Dotazník – Míra a průběh adaptace studentů ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY, o.p.s na zahraničních studijních pobytech

Dobrý den,

jmenuji se Lucie Bortová a jsem studentkou bakalářského studia na ŠAVŠ.

Píši bakalářskou práci na téma Adaptace studentů ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY o.p.s. na studijních pobytech v zahraničí a cílem mé práce je navrhnout opatření na zkvalitnění přípravy na studijní výjezdy.

Tímto Vás chci poprosit o vyplnění anonymního dotazníku, jehož výsledky mi poslouží k identifikování problémů spojených s adaptací studentů.

Děkuji Vám za Váš čas

Přeji příjemný den

Lucie Bortová

- Pohlaví:
 - Muž
 - Žena

- Studijní program v době výjezdu:
 - Bakalářský
 - Magisterský

- Absolvoval/a jste předtím zahraniční pobyt delší než 3měsíce?
 - Ano
 - Ne

- Věnoval(a) jste se Vy sám/sama speciální přípravě před výjezdem?
 - Ano
 - Ne
 - Pokud ano, jakou formou Vaše příprava probíhala?

- Považujete pomoc ze strany zahraničního oddělení před výjezdem a během výjezdu za dostatečnou?
 - Ano
 - Ne
 - Pokud ne, co byste změnili?

- Hodnotila byste zpětně Vaši přípravu na studijní pobyt jako dostatečnou?
 - Ano
 - Pokud ne, v čem?

- Jak dlouho trvala vaše adaptace na nové prostředí?
 - Do dvou týdnů
 - Dva týdny, až dva měsíce
 - Déle než dva než dva měsíce
 - Nikdy jsem se plně na nové prostředí neadaptoval(a).

- Co Vám v adaptaci na nové prostředí činilo největší potíže?
 - Povinná otázka, respondent napíše odpověď vlastními slovy.

- Prožil/a jste problémy s adaptací po svém návratu?
 - Ne
 - Pokud ano, jaké?

- Svůj pobyt byste hodnotil(a) na stupnici od 1-5, kde 1 znamená nejlépe:
 - 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - Svoji odpověď zdůvodněte.

- Pomohla Vám stáž v dalším studiu na ŠAVŠ?
 - Ano
 - Pokud ano, jak?

ANOTAČNÍ ZÁZNAM

AUTOR	Lucie Bortová		
STUDIJNÍ OBOR	6208R087 Podniková ekonomika a management obchodu		
NÁZEV PRÁCE	Adaptace studentů ŠKODA AUTO VYSOKÉ ŠKOLY, o.p.s. na studijních pobytech v zahraničí		
VEDOUcí PRÁCE	doc. PhDr. Karel Pavlica, Ph.D.		
KATEDRA	KMM – Katedra managementu a marketingu	ROK ODEVZDÁNÍ	2017
POČET STRAN	42		
POČET OBRÁZKŮ	18		
POČET TABULEK	0		
POČET PŘÍLOH	1		
STRUČNÝ POPIS	<p>Cílem bakalářské práce je analyzovat proces adaptace studentů ŠAVŠ na zahraničních pobytech a navrhnout opatření vedoucí k usnadnění studia i života na partnerských univerzitách ŠAVŠ. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy související s kulturou a adaptací jako kulturní dimenze, expatriace, repatriace a kulturní šok. V praktické části je nejprve představeno řízení zahraničních výjezdů na ŠAVŠ. Následuje analýza procesu adaptace studentů, která je provedena prostřednictvím dotazníkového šetření. Poslední část této bakalářské práce je zaměřena na navrnutí opatření, která mohou přispět ke zlepšení procesu adaptace studentů.</p>		
KLÍČOVÁ SLOVA	Kultura, kulturní dimenze, adaptace, expatriace, repatriace, kulturní šok		
PRÁCE OBSAHUJE UTAJENÉ ČÁSTI: Ne			

ANNOTATION

AUTHOR	Lucie Bortová		
FIELD	6208R087 Business Management and Sales		
THESIS TITLE	Adaptation of students of Škoda Auto University, o.p.s. to exchange study program abroad		
SUPERVISOR	doc. PhDr. Karel Pavlica, Ph.D.		
DEPARTMENT	KMPS – Department of Managerial Psychology and Sociology	YEAR	2017
NUMBER OF PAGES	42		
NUMBER OF PICTURES	18		
NUMBER OF TABLES	0		
NUMBER OF APPENDICES	1		
SUMMARY	<p>The aim of the bachelor thesis is to analyze process of adaptation students of ŠAVŠ and suggest recommendations to facilitate the study and life in abroad. In the theoretical part are explained the concepts related to the culture and adaptation as cultural dimensions, expatriation, repatriation and culture shock. In the practical part is first introduced the management of exchange programs on ŠAVŠ. Next is the analysis of students adaptation process, which is conducted through a questionnaire survey. The last part of thesis is focused on proposing recommendations that can contribute to improving the process of adaptation of students.</p>		
KEY WORDS	Culture, cultural dimension, adaptation, expatriation, repatriation, cultural schock		
THESIS INCLUDES UNDISCLOSED PARTS: No			